

людиною, групою, колективом, відповідає суспільно-гуманітарний напрям профільного навчання, у межах якого функціонують різноманітні філологічні профілі, у тому числі й ті, що пов'язані з поглибленим вивченням іноземної мови. При цьому поглиблене вивчення іноземної мови старшокласниками реалізується за рахунок вивчення ними профільних предметів та курсів за вибором. Саме таке педагогічне середовище й створює можливості для диференційованого навчання, залежно від сформованих в учнів старшої школи професійних домагань. Це є першою сходинкою до оволодіння ними однією з перелічених нами вище груп професій, у яких іншомовне спілкування є предметом професійної праці людини. Отже, формування у старшокласників професійних домагань у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу має суттєву специфіку, яка визначається вимогами професій, предметом яких є взаємодія з іншою людиною, групою, колективом.

О. Л. Хромова
м. Київ

МОНІТОРИНГ РОБОТИ ШКОЛИ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БАТЬКІВ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Анотація. Розкрито актуальну проблему моніторингу роботи школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників, яка потребує теоретичного та практичного вирішення.

Ключові слова: моніторинг, педагогічна підготовка батьків, професійне самовизначення старшокласників.

Становлення і розвиток України як держави з ринковою економікою вимагають від загальноосвітньої школи виконання низки специфічних завдань, які зумовлюються необхідністю підготовки молодого покоління до професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах. Одним із таких завдань системи освіти є допомога учнівській молоді у професійному самовизначенні, яке має спрямовуватись не стільки на власне вибір професії, скільки на підготовку до професійної діяльності на основі актуалізації людського ресурсу.

У цих умовах джерелом ціннісних орієнтирів, які допоможуть молоді знайти своє гідне місце в сучасному світі, стають сім'я та сімейні цінності. Однак часто батьки не в змозі об'єктивно і неупереджено, враховуючи особистісні якості і здібності дитини, спрогнозувати її професійний маршрут. Допомога батьків дітям у їхньому професійному самовизначенні утруднюється недостатністю теоретичної та практичної психолого-педагогічної підготовки, в результаті організації якої дорослі будуть здатні: виховувати у своїх дітей-старшокласників загальнолюдські і розумні потреби; знайомити зі світом професій, правилами їх вибору; забезпечувати розвиток професійно важливих якостей особистості; формувати у старшокласників установку на власну активність і самопізнання як основу професійного самовизначення; забезпечити процес формування у старшого школяра образу "Я" як суб'єкта професійної діяльності і вміння порівнювати образ власного "Я" з вимогами до обраної

професії. Одним зі шляхів вирішення цих проблем є розроблення цілеспрямованої, якісної, дієвої системи роботи школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників, упровадження моніторингу для отримання достовірної інформації про її стан.

Поняття “моніторинг” екстрапольоване з техніки й означає постійне спостереження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату; старанне спостереження, контроль за діяльністю; нестандартну інформаційну систему, яка дає змогу вести тривале спостереження за будь-якими об’єктами або явищами педагогічної дійсності [2]; продукування нових знань про стан системи, у якій відбуваються зміни [3], з наступним прийняттям управлінських рішень [1]. На цей час не існує загальновизнаного поняття “моніторинг”; різними авторами він визначається по-різному, і це залежить, по-перше, від фаху дослідника; по-друге, від об’єкта, який визначається для моніторингу; по-третє, від суб’єктивного розуміння сутності власне поняття. Щодо педагогічного моніторингу, то він традиційно визначається як процес безперервного науково обґрунтованого та діагностично-прогностичного спостереження за станом і розвитком педагогічного процесу з метою отримання повної та достовірної інформації про стан об’єкта та оптимального вибору цілей, завдань і засобів їх вирішення [5]. Аналіз педагогічних джерел свідчить, що проблема моніторингу стосується широкого кола питань: функції моніторингових досліджень, результативності роботи навчального закладу, фахового рівня педагогічних працівників. Моніторинг дає змогу висувати гіпотезу дослідження, містить у собі можливості здійснення технологічного моделювання, створює умови для відстеження стану досліджуваного об’єкта, підтверджує або спростовує висунуті гіпотези і знову створює умови для їх висунання. Отже, моніторинг за своєю суттю – явище особливе, він багатомірний, безперервний, об’єктивний, інтегративний. Його основне завдання – отримання інформації про стан системи. Загальні аспекти проблеми моніторингу розглядаються у наукових розвідках О. Белкіна, В. Гузеєва, І. Підласого, С. Подмазіна, М. Приходько, О. Сібіль, О. Яровенко, але водночас проблема використання моніторингу у роботі школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників практично не розглядається.

Метою моніторингу, в рамках нашого дослідження, є отримання достовірної і повної інформації для проектування системи роботи школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників на основі вивчення і аналізу динаміки цього процесу. Об’єктом моніторингу роботи школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників є діяльність суб’єктів системи, предметом – динаміка змін у системі. Завданнями моніторингу роботи школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників є аналіз причин незадовільної організації роботи, змін, що відбуваються в організаційно-інтелектуальній сфері під дією спеціального педагогічного впливу і внаслідок розвитку та самоосвіти суб’єктів системи.

Принципами моніторингу є: гуманність – повага до особистості кожного

учасника процесу; демократичність – урахування інтересів усіх учасників, спільне прийняття рішень; діалогічність – конструктивна взаємодія навіть за відсутності єдиної точки зору; науковість – використання обґрунтованих понять, ідей та засобів діяльності; цілісність та системність – послідовність розроблення та реалізації моніторингових процедур як системи, а не добірки випадкових методик. Функціями моніторингу роботи школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників визначено такі: діагностична – діагностика специфічних фахових особливостей педагогічних працівників і виховних можливостей батьків, їхньої емоційно-вольової, когнітивної, комунікативної сфери, духовних цінностей, рівня соціальної адаптованості; інформаційно-аналітична – збір різнобічної інформації, її відстеження, фіксація, інтерпретація, обробка та систематизація, оцінка даних про стан роботи загальноосвітньої школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників; прогностична – визначення зон актуального та найближчого розвитку системи.

Визначення ефективності моніторингу є однією з найбільш складних педагогічних проблем. Ефективність характеризує рівень успішності функціонування системи в досягненні поставленої мети. Оскільки цілі можуть різнитися, існують відповідні складові педагогічної ефективності, які, у свою чергу, є функціями двох змінних – витрат (трудових, часових, матеріальних) учасників процесу педагогічної підготовки і результатів педагогічної діяльності, відображених у певних показниках, якими характеризується стан об'єкта педагогічної діяльності. Важливою вимогою стає правильний вибір критеріїв ефективності, оскільки за хибного добору критеріїв неможливо досягти результатів, визначених метою. До критеріїв ефективності роботи школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників (стосовно діяльності адміністрації, педагогів, шкільного психолога, бібліотекаря, медичного працівника) належать: наявність діагностичних методик, спрямованих на виявлення, вивчення, узагальнення і оцінку організаційних, змістових, методичних прогалин у системі; компетентність педагогічних працівників усіх рівнів, підкріплена інноваційними робочими матеріалами; науково-методичне забезпечення оптимальним змістом, формами і методами роботи всіх суб'єктів педагогічної взаємодії.

Як інструментарій моніторингу використовуються такі методи педагогічної діагностики: інформаційно-констатувальні – бесіди, інтерв'ю, анкетування тощо; оцінювальні – оцінка, самооцінка, незалежні характеристики; продуктивні – вивчення продуктів діяльності всіх суб'єктів педагогічної взаємодії; поведінкові – спостереження, дискусія, педагогічні ситуації. У зв'язку з тим, що у роботі школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників використовуються потенційні можливості шкільного психолога, для проведення моніторингу залучаються методи психологічної діагностики, а саме: об'єктивні тести з вибором відповідей, особистісні опитувальники, проєктивні техніки. Названі діагностичні методи є суттю моніторингу, застосовуються для обґрунтування

доцільності використання тієї або іншої педагогічної технології, вибору форм організації роботи, а також є основою для вдосконалення моделі педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників у загальноосвітній школі.

Таким чином, моніторинг або системна діагностика якості роботи школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників має дати повну характеристику досліджуваному педагогічному процесу, допомогти переосмислити методи роботи і організацію, запропонувати в разі потреби альтернативну систему педагогічної підготовки батьків.

Література

1. Боровкова Т. И. Мониторинг развития системы образования : учеб. пособие / Т. И. Боровкова, И.А. Морев. – Владивосток : Из-во Дальнев. ун-та, 2004. – 134 с.
2. Орлов А. А. Мониторинг инновационных процессов образования / А. А. Орлов // Педагогика. – 1996. – № 3. – С. 9–15.
3. Подмазін С. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління освітніми системами / С. І. Подмазін // Освіта й упр. – 1997. – № 1. – С. 12–18.

Н. В. Чиренко
м. Київ

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ВИХОВАНOSTІ ВЛАСНОЇ ГІДНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ДИТЯЧОМУ ОБ'ЄДНАННІ

Анотація. У статті проаналізовано стан вихованості у підлітків власної гідності в умовах дитячих об'єднань.

Ключові слова: власна гідність, дитячі об'єднання, підлітки.

Аналіз даних, отриманих під час дослідження стану вихованості власної гідності підлітків в дитячих об'єднаннях, дає можливість охарактеризувати специфіку уявлень підлітків щодо змісту поняття “гідність” та її ролі в житті людини.

З'ясувалося, що переважна кількість підлітків (30,4%) пов'язують власну гідність із самоповагою та повагою до себе інших людей (“це почуття поваги до себе”, “коли тебе поважають як дорослі, так і молодші”, “коли я себе поважаю”, “щоб оточуючі поважали мене”, “коли мене поважають рідні та друзі” тощо). Для 11,6% підлітків власна гідність означає незалежність, власну позицію та вміння постояти за себе, захистити свої інтереси, (“гідність – це коли ти можеш за себе постояти”, “гідність означає мати свою точку зору і відстоювати її”, “не відступати від власних інтересів”, “коли людина має свою думку і робить так, як вона хоче, а не так, як їй сказали інші”).

Із почуттям значимості, самовартісності, вірою в свої можливості пов'язує гідність близько 11,5% підлітків (“людина, яка вірить в себе і знає, що вона зможе”, “коли знаєш, чого ти вартий”). Для 6,3% підлітків людина, наділена власною гідністю, – це людина, яка не дає себе принижувати іншим та, що важливо, не принижує себе сама (“гідна людина не дозволяє, щоб її ображали, навіть люди старші за віком або чином”, “коли людина своїми